מפניני הפרשה - מאמר

"טובה הארץ מאוד מאוד"

בפרשתנו מסופר על חטא המרגלים - חטא המאיסה בארץ ישראל שתיקונו הוא ההתחברות לארץ. אחד קשיים העומדים פני המעוניין להתחבר לארץ הוא שאינו רואה מה מיוחד בה ביחס לשאר הארצות. לעומתו, מובא במשנה ש"ארץ ישראל מקדשת מכל הארצות" – והשאלה – אם כן, כיצד זה שבעינינו הגשמיות איננו רואים שום שינוי בינה לבין חוץ לארץ?

כתב בעל ספר "החינוך" בהקדמתו שהאדם מבחר הבריאה, וממנו נבחר עם ישראל שהם מבחר המין האנושי, ולו ניתנה התורה. "**וכן הדבר גם בכדור הארץ: יש בו חלק נבחר, וידע ה' כי המובחר שבו היא ארץ ישראל, ובחר לחושיב בה מבחר מן האדם. והמבחר שבה היא ירושלים, ועל כן נבחרה להיות משכן התורה ומקום העבודה, וממנה יתברך כל כדור הארץ, כי שם ציוה ה' את הברכה!**"

בעל חידושי הרי"ם כתב בספר הזכות שחיבר, שעל כך הזהיר משה רבינו את המרגלים: "**הטובה היא - אם רעה**": גם אם במבט שטחי נראית כרעה, העמיקו וראו כי טובה היא! "**השמנה היא - אם רזה**": גם אם במבט שטחי נראית היא כרזה, התבוננו ותמצאו כי שמנה היא ודשנה! "**היש בה עץ - אם אין**": גם אם לא תמצאו דעו כי כל טוב צפון בה לנוחליה, כי מתנת ה' היא, תשורת מלך מלכי המלכים. אלא שאין טובתו נגלית אלא לעם ה', בקיימו מצוותיו ובשאתו חן לפניו.

על משלט בנקודת גבול נידחת, שמרה פלוגת חיילים. נבערים שלא ידעו קרוא וכתוב. מפקד המשלט, חד העין הבחין בעננת אבק רחוקה, סקר את האופק במשקפתו, ונחרד: מאבק ניטש שם במרחק, שיירת הנסיך נקלעה למארב. מיד הזעיק את הפלוגה, עלו על סוסיהם ופתחו בדהרה. הגיעו ברגע המכריע, הפיצו את השודדים לכל עבר, והצילו את הנסיך משבי, עינויים וייסורים.

כעבור חודש, הוזמנו למלך בעיר הבירה, שביקש להודות להם על הצלת בנו. הם הגיעו ואחרי שלמדו את נימוסי ארמון המלך, נכנסו לחדרו של המלך. המלך לחץ ידיהם בזה אחר זה והושיט לכל אחד תשורה. אחרי שהודו לו יצאו מהחדר וכשהיו לבדם בחוץ, פתחו בלהיטות את המעטפות שבידם. כל חייל פרץ בתרועה, שכן בכל מעטפה הייתה חפיסת שטרות נכבדה.

רק אחד לא השתתף בשמחה, המפקד עמד בפנים המסגירות את מפח נפשו. דווקא הוא שהבחין בסכנה. הוא, שגיים את הפלוגה. הוא, ששעט ראשון והבקיע את מערך האוייב, והציל את הנסיך, לא קיבל אפילו שטר אחד! במעטפה שקיבל היה רק דף וכתובים בו כמה מילים! הוא קימט את המכתב באכזבה, והטיחו בריצפה! שהרי לא ידע לקרוא, הוא לא ידע שהמלך מינהו אותו לשר, והעניק לו תואר אצולה, אחוזה רחבת ידיים, ומשכורת עתק? מאוכזב חזר בראש חייליו אל המשלט השומם בישימון המדבר...

משל זה נוקב כל כך! כל אומה קיבלה חבל ארץ ומולדת, ואנו עומדים ותוהים: בשוויץ אוויר פסגות, בטורקיה שפע נהרות, בעיראק נפט, בקונגו יהלומים, דרום אפריקה זהב..ואנחנו מה?? חלילה בל נחטא! לא השכילו המרגלים לעמוד על טובה, והעם לא שעה לקריאת יהושע וכלב ש"טובה הארץ מאוד מאוד". והוציאו דיבה על מתנת ה' ותשורתו, ונענשו בעונש כה כבד. פרשה זו נכתבה בתורת הנצח, כדי שנפיק לקח. נשכיל, שלפחות לא נוציא דיבה ולא נקטרג. נדע שזכינו למה שלא זכו אבותינו, ונודה לה' - כי טובה הארץ מאוד מאוד!

בין אדם לחבירו

אדם שחייב לחבירו סכום כסף ואין לו, טוב שיפייסנו שימתין לו, ולא ידחנו לך ושוב וכיוצא, כי האמת היא יסוד הבניין ואילו "כזבי" בת נשיא מדין.

המלווה לחבירו ולא קבע לו זמן לפירעון, יש ללווה שלושים יום, והמלווה לא יכול לתובעו בתוך שלושים ימים אלו, מכיוון שסתם הלוואה היא לשלושים יום. אם התנה עימו שיכול לתבוע כל זמן שירצה, יכול לתובעו אפילו ביומו.

במקום שיש מנהג מקובל להגדרת מועד הפירעון ולא הוזכר זמן בהסכם, הולכים לפי המנהג המקובל, בין אם פחות ובין אם יותר משלושים יום.

שואל ומשיב

עונת הקיץ החלה וגם עונת הרחצה, כרגיל נברר את נושא רחיצה מעורבת.

שאלה: האם מותר לרחוץ בים או בריכה גברים ונשים ביחד?

תשובה: במסכת ברכות סא. הובא "כל העובר אחורי אשה בנהר אין לו חלק לעולם הבא". פירש רש"י- אחורי אשת איש, מגבהת בגדיה מפני המים, וזה מסתכל בה". ובתוספות- אם רגיל בכך, לפי שבא לידי ניאוף וסופו יורד לגיהנום. והגאון יעב"ץ- לאו דווקא אשת איש, שהוא הדין גם בפנויה, שמגרה היצר הרע בעצמו ומסלק הבושה מעל פניו.

במסכת עבודה זרה כ: תנו רבנן- ונשמרת מכל דבר רע- שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה, ובתוספות הובא כי זו דרשה גמורה מהתורה. והבית יוסף כתב באבן העזר כא', שאסור להסתכל באשה כדי להנות מיופיה, בפנויה מדברי הקבלה, ובאשת איש מהתורה.

במסכת כבא בתרא נז: ועוצם עיניו מראות ברע- אמר רבי חייא בר אבא, זה שאינו מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה. רשב"ם: כשהולך על שפת הנהר ונשים רגילות לעמוד שם בגילוי שוק. ובגמרא: היכי דמי? אם יש דרך אחרת רשע הוא!!! ומשיבה - מדובר כשאין דרך אחרת ובכל זאת צריך אדם להפנות את מבטו כדי להציל את עצמו.

זו לשון הרמב"ם פרק ד' מהלכות תשובה: "המסתכל בערויות מעלה על דעתו שאין בכך כלום, שהוא אומר וכי בעלתי אותה או קרבתי אצלה, והוא אינו יודע שראיית העיניים עוון גדול הוא, שגורמת לגופן של עריות, שנאמר: ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, וגורם לעכב את התשובה. מכאן נלמד בקל וחומר כמה חמור האיסור להתרחץ בים או בריכה מעורבת, כשאין יכולת לא להסתכל בנשים הרוחצות שם ובפרט שאינן לבושות בלבוש צנוע. בשו"ת רב פעלים הוסיף שעל הנשים המתרחצות שם יש איסור, משום "לפני עיוור לא תיתן מכשול"

סיכום: אסור לרחוץ בים או בריכה מעורבת, ומצווה שישמור אדם את עצמו ובני ביתו מכך, ומצווה רבה להודיע ולפרסם את חומר איסור זה ברבים בנועם ונחישות, ולהסיר את המכשלה הזו מישראל.

מפניני הפרשה - רעיון

להפוך את הלשון למכשיר חיים!

בספר משלי פרק יח' כא' כתוב: "**מוות וחיים ביד לשון ואהביה יאכל פריה**" מפרש במצודת דוד: "בכח הלשון מסור המוות והחיים - אם ידבר בדברי תורה, יחיה. ואם בלשון הרע, ימות".

הדיבור הוא אושרו של האדם, הגדרת המין האנושי הוא: "מדבר". בכוח הדיבור נוצרים קשרי הבנה, אמון וידידות בין אדם לאדם. על ידו רוכש האדם דעת, מוסיף בינה. ובכוחו הוא זוכה לחיי נצח.

בדיבורי ברכות, תפילה, תלמוד תורה ו...חסד! חסד בדיבור: להתעניין בשלום הזולת, לברכו, לעודדו: "ואמר רבי יצחק: **כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, והמפייסו בדברים - מתברך באחת עשרה ברכות**" (בבא בתרא ט:) אולם כשם שאפשר לרכוש חיים באמצעות הדיבור, כך עלול הוא להיות חרב חדה וכלי משחית! כמו שאמרו חז"ל בערכין טו: "**כתיב מות וחיים ביד לשון (משלי יח' כא')**, **וכי יש יד ללשון אלא מה תיר ממית אף הלשון ממית...**"

לשון הרע היא "מטען צד" ההורג את המניחו, יחד עם היעד! לעג לזולת, בדיחה שנונה על חשבונו, ניבול פה ועוד. וקורבנה הראשון, הוא בעל הלשון!

כמדומה, שכל חטאי דור המדבר, דור דעה, היו בחטאי הלשון. התאוננת נגד הנהגת הבורא, דיבורים בה' ובמשה, ובפרשתנו – הוצאת דיבת הארץ רעה.

מה נורא הוא העונש על כך: ארבעים שנה של נדודים, עד תום כל הדור, עד מות כולם! הן כמה יש לנו להיזהר בלשוננו, ולהפוך אות ה מכשיר – לחיים! הרמב"ם וכותב: "**וכל המבזה את החכמים – אין לו חלק לעולם הבא**" - ומכלל לאו, אתה שומע הן - כל המכבד את תלמידי החכמים ומעריצם זוכה לכל הברכות האמורות בפרשה, ונוחל את העולם הבא!

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

החייל לביא בן אורית ג'הסי ע"ה הי"ד שלום בן שלום כתריאל ע"ה

שמעון בן סלימן הג'בי ע"ה ויקטור בן שרינה תמאם ע"ה

אברהם בן פרחה אבינועם ז"ל אליהו חיים בן הרב שמעון גאי ז"ל

האובן בן לאה עמור ז"ל אברהם (אלברט) בן שמחה אזינקוט ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

אודליה פינקלר ז"ל בת זהבה ושמעון תורג'מן הי"ו

אדלה בת שרונה מטלון ז"ל מזל בת טובה ומשיח חניתוב ז"ל

רבקה בת ג'ונג'ון תפילין ע"ה סימונה בת מרסדס אלמליח ע"ה

מרסדס אוריה עמר ע"ה והי"ד בת רחל הי"ו

בס"ד כב' לחודש סיון ה'תשפ"ד
שנה שלושים גיליון מספר 40
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

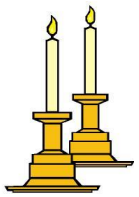
קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת שלח לך
שבת מברכים
מפטירים

"וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ"
(יהושע פרק ב' פסוק א')

חשמונאים (שעון קיץ)
כניסת שבת: 19:31
יציאת שבת: 20:31
זמן רבנו תם: 20:52

מצוות תפילין עפ"י שו"ע בסימן ח' ופוסקים אחרונים

מצוות התפילין הקדמה

מצוות התפילין מוזכרת בתורה בכמה מקומות, אך באופן כללי ביותר. נאמר בתורה: "**וקשרתם לאות על ידך והיו לטוטפת בין עיניך**..." אולם לא מבואר מה צריך לקשור על היד ובין העיניים וכיצד מבצעים קשירה זו!

חז"ל קיבלו בתורה שבעל פה שציווי זה של התורה מתייחס אל ארבע פרשיות בתורה בהן מוזכרת מצוות תפילין והם: "קדש לי כל בכור", "והיה כי יביאך" (שמות פרק יג'), "שמע ישראל" (דברים ו') ו"והיה אם שמוע" (דברים יא').

את הפרשיות כותבים על גבי קלף, שמים אותם בתוך "בתים" - מעין 'קופסאות' של עור, אותם מניחים על היד (על ידך) ועל הראש (בין עיניך).

בגיליונות הבאים נעסוק בדיני הפרשיות ואופן הנחת התפילין בפועל, ובגיליון זה נעסוק בעיקר בדיני בתי העור בתוכם שמים את הפרשיות והרצועות של התפילין.

בדברי חז"ל מבואר שמקורן של חלק גדול מהלכות תפילין הוא בתורה שבעל פה, כהלכות שנאמרו למשה בהר סיני - כלומר, דינים אלה הם מדאורייתא, אך לא נכתבו במפורש בתורה שבכתב, אלא נמסרו בעל פה ועברו במסורת ממשה רבנו לאורך הדורות.

הלכות למשה מסיני בתפילין

כאמור חלק גדול מהלכות תפילין הם הלכה למשה מסיני, כפי שמובא במסכת מנחות דף לה: "...**ואמר רב חננאל אמר רב: תיתורא דתפילין - הלכה למשה מסיני. אמר אביי: מעברתא דתפילין - הלכה למשה מסיני. ואמר אביי: שי"ן של תפילין - הלכה למשה מסיני... אמר ר' יצחק: רצועות שחורות - הלכה למשה מסיני... תנא: תפילין מרובעות - הלכה למשה מסיני. אמר רב פפא: בתפרן ובאלכסונן**".

מפרש רש"י

תיתורא: גשר לאחר שנתן האגרות בבתים דרך הפה הרחב, שהבתים עשויין כעין בתי ידים שקורין גוט"ן, ומכנים האגרות דרך הפה ונותנם בבתי האצבעות, וחותך מג' הדפנות מכל אחת מעט והד' נשארת ארוכה וכופלה לאותו אורך ומטילה על חודן של ג' הדפנות ותופר חודן של ג' דפנות על רחבו של זה והוא בית מושבו של תפילין, ונראה כעין דף (קרש) של גשר:

מעברתא: כשנותן הרצועה של תפילין סביב אותו תיתורא יכפיל הקלף סביב הרצועה כעין שעושים לפי המכנסים, שלא תהא הרצועה קבועה, אלא כשהוא רוצה מושכה אילך ואילך ומאריך ראש זה ומקצר ראש זה. ולשון מעברתא שמעבירה ומושכה לכל צד שירצה:

שי"ן של תפילין: לבית חיצונה עושין כמין קמטים דקים בקלף ונראין בו כעין ש"ן:

תפילין מרובעות בתופרן: בתפירתן ישמור את ריבוען שלא ימשוך חוט התפירה יותר מדאי שלא יכווצו ויקצר רחבו שקורין דגרזל"ר:

ובאלכסונן: שיהא ריבוען מכוון ארכו כרחבו כדי שיהא להם אותו אלכסון שאמרו חז"ל (סוכה ח): "**כל אמתא בריבועא, אמתא ותרי חומשי באלכסונא**". ולא יהא ארכו יתר על רחבו, שאפילו יש להו זויות פסולין:

סיכום

בגמרא זו אנו מוצאים מספר מושגים שייחודיים לבתי התפילין ומקורם בהלכה למשה מסיני.

תיתורא – חלק העור שמכסה את הפתחים של הבתים, דרכם הוכנסו הפרשיות. חלק זה רחב יותר מהריבוע של הבית, ונראה כמו גשר.

מעברתא – מקום מעבר הרצועות של תפילין של יד ותפילין של ראש.

שי"ן בתפילין של ראש – צורת אות 'שין' חדה בתחתיתה ובולטת משני צידי תפילין של ראש. מימין, כרגיל – בעלת שלושה ראשים, ומשמאל – בעלת ארבעה ראשים.

דיני הבתים

הגמרא במסכת שבת דף כח: מבררת לאיזו הלכה התכוון רב יוסף, כאשר אמר "**לא הוכשרו במלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד**". תוך כדי הבירור מובאים כמה הלכות של תפילין שמקורן ב"הלכה למשה מסיני".

"...**אלא הא דתני רב יוסף: לא הוכשרו במלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד, למאי הלכתא? לתפילין.**

תפילין?! בהדיא כתיב בהו 'למען תהיה תורת ה' בפיך - מן המותר בפיך? אלא לעורן. והאמר אביי: שין של תפילין הלכה למשה מסיני? אלא לכורכן בשערן ולתופרן בגידן. הא נמי הלכה למשה מסיני הוא, דתניא: תפילין מרובעות הלכה למשה מסיני, נכרכות בשערן ונתפרות בגידן? אלא לרצועות. והא אמר רבי יצחק: רצועות שחורות הלכה למשה מסיני? נהי דגמירי שחורות - טהורות מי גמירי!

מפרש רש"י

לתפילין - איתמר, דהיא נמי מלאכת שמים. **לעורן** - עור דפום שלהן, שהכתבים של פרשיות מונחים בו, דהאי לא מ'למען תהיה' נפקא, דהא לאו תורה כתיבא ביה. **שי"ן של תפילין** - שיהא העור נקמט מבחוץ שלושה קמטין ודומה לשי"ן, והרצועה נקשרת כמין דלי"ת, ויש רצועה כפופה כמין י', דהיינו שדי, וכיון דאות השם נכתב בקמטין שלו, 'מותר בפיך' בעינן, ומקרא נפיק. **אלא לנכרכות בשערן** - תניא לההיא דרב יוסף, שצריך לקשור איגרות הפרשיות בשער עור בהמה טהורה, ולתופרן בגיד בהמה טהורה. **בשערן** - בשער מן הקלף, כלומר בשל טהורה. לרצועותיהן - שיהיו מעור בהמה טהורה. **הלכה למשה מסיני** - וכיון דהלכתא רצועות מסיני, טהורות נמי הלכה למשה מסיני, ומתניתא דרב יוסף לאו הלכה למשה מסיני קאמר.

מסקנה דברי רב יוסף כוונו לרצועות שצריכות להיות מעור בהמה טהורה. זה לא נלמד מ'למען תהיה תורת ה' בפיך' משום שאינן 'תורה' כמו הפרשיות.

פינת העורך

"**עלו זה בנגב, ועליתם את ההר**" (פרק יג' - יז') רמז יפה מצא כאן הרב ברוך טולידאנו זצ"ל: "**עלו זה בנגב**" – הכוונה בנתיב החכמה. כמו שאמרו חז"ל: "**הרוצה להחכים ידרים**". ואז – "**ועליתם את ההר**", תוכלו לעלות מעלה מעלה. אבל עליכם לראות, שדעתכם לא תזוח עליכם: "**וראיתם את הארץ מה היא**", תזכרו תמיד את נקודת ההתחלה שלכם, ולא תבואו לידי גאווה!

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לחנה טובה ונתנאל לוי הי"ו לרגל נישואיהם.
להם ולמשפחותיהם משפחת פולק הי"ו ומשפחת לוי הי"ו.
יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לששון יעקב ומיכל בוחניק הי"ו לרגל נישואיהם.
להם ולמשפחותיהם משפחת בוחניק הי"ו ומשפחת גינת הי"ו.
יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

על מה מברכים ברכה מעין שלוש

המקור בתלמוד

במשנה במסכת ברכות דף מד. מובאת מחלוקת לגבי הברכה האחרונה שיש לברך על אכילת פירות משבעת המינים. לדעת רבן גמליאל מברך עליהם ברכת המזון, לדעת חכמים מברך עליהם ברכה אחת "מעין שלוש", ולדעת רבי עקיבא מברך עליהם ברכת המזון - לדעתו אפילו אחרי אכילת ירק מבושל מברכים ברכת המזון: **"אכל ענבים ותאנים ורמונים - מברך אחריהם שלש ברכות, דברי רבן גמליאל, וחכמים אומרים: ברכה אחת (מעין שלש). רבי עקיבא אומר: אפילו אכל שלק והוא מזונו - מברך עליו שלש ברכות".**

מהגמרא בהמשך עולה שלהלכה נפסק כחכמים שאחרי אכילת תבשיל או מאפה שאינו לחם מחמישה מיני דגן, וכן אחרי אכילת חמש הפירות שהשתבחה בהם ארץ ישראל מברכים ברכה אחת מעין שלוש: **"...אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי חנינא: כל שהוא מחמשת המינין - בתחילה מברך עליו בורא מיני מזונות, ולבסוף ברכה אחת מעין שלש. אמר רבה בר מרי אמר רבי יהושע בן לוי: כל שהוא משבעת המינין - בתחילה מברך בורא פרי העץ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש".**

מפרש רש"י

חמשת המינים - כולם מין דגן: חטין ושעורין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון, כוסמין - מין חטה, שבולת שועל ושיפון - מין שעורה. מברך עליו בורא מיני מזונות - אם עשאו תבשיל. כל שהוא משבעת המינים - משאר שבעת המינים האמורים בפסוק, ואינו מין דגן.

בהמשך מביאה הגמרא את נוסחת ברכה אחת מעין שלוש, לאחר אכילה מפירות שהשתבחה בהם ארץ ישראל ואחרי אכילת תבשיל או מאפה שאינו לחם מחמישה מיני דגן, כולל ההתימה.

"אמר ליה אביי לרב דימי: מאי ניהו ברכה אחת מעין שלש? - אמר ליה: אפירי דעץ - על העץ ועל פרי העץ ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שהנחלת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה, רחם ה' אלוקינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל מקדשך ועל מזבחך ותבנה ירושלים עיר קדשך במהרה בימינו והעלנו לתוכה ושמחנו בה כי אתה טוב ומטיב לכל. דחמשת המינין - על המחיה ועל הכלכלה ועל תנובת השדה כו'

בגמרא לא הוזכרה ברכה מעין שלוש מיוחדת על שתיית יין. הרי"ף במסכת ברכות דף לב. מוסיף זאת וכותב שהחתימה היא - על הגפן ועל פרי הגפן. **"...ברוך אתה ה' על הארץ ועל המחיה דפירי על העץ ועל פרי העץ דחמרא על הגפן ועל פרי הגפן"**

תוספות

גם בתוספות ברכות מד. בד"ה "על העץ" כתבו שיש ברכה מעין שלוש מיוחדת על שתיית יין וביארו מדוע. בהמשך כתבו התוספות שם בשם רבנו הננאל, שאם אדם אוכל מיני מזונות וגם פירות שהשתבחה בהם ארץ ישראל, בהתימת הברכה אומר ועל המחיה ועל הפירות, ומסביר מדוע אין זה נחשב כחותם בשתים.

פסיקת הרמב"ם

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ג' הלכה יא' פסק שכל דבר שברכים עליו ברכה ראשונה בורא מיני מזונות, מברכים עליו ברכה אחרונה "מעין שלוש" - חוץ מהאורז: **"כל שמברכין עליו בתחילה המוציא מברכין לאחריו בסוף ברכת המזון כסדרה ארבע ברכות, וכל שמברכין עליו בתחילה בורא מיני מזונות מברכין בסוף לאחריו ברכה אחת מעין שלש חוץ מן האורז".** ובהלכות ברכות פרק ח' הלכה א' פסק להלכה כשיטת חכמים, שהברכה האחרונה על חמשת מיני הפירות שהשתבחה בהם ארץ ישראל היא ברכה אחת מעין שלש.

פסיקת הטור

הטור בסימן רח' פסק שהברכה האחרונה על חמשת מיני הפירות השתבחה בהם ארץ ישראל היא מעין שלוש.

פסיקה להלכה בשולחן ערוך

מרן בשו"ע בסימן רח' בסעיף א' פסק להלכה: **"על חמשת המינים שהם: גפן ותאנה ורימון וזית ותמרה, מברך לאחריהם ברכה אחת מעין שלש"** ובסעיף ב' פסק לגבי מאכלים מחמישה מיני דגן: **"חמשת מיני דגן ששלקן או כתשן ועשה מהם תבשיל, כגון מעשה קדירה הריפות וגרש כרמל ודייסא, אפילו עירב עמהם דבש הרבה יותר מהם או מינים אחרים הרבה יותר מהם, מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף על המחיה, אבל אם לא נתן הדגן בתבשיל אלא לדבקו ולהקפותו, בטל בתבשיל.**

משנה ברורה

במשנה ברורה בס"ק א' ביאר שמחשיבותם של שבעת המינים שהשתבחה בהם ארץ ישראל קבעו להן ברכה מיוחדת. לגבי מה שכתב מרן חמשת מיני דגן ששלקן, כתב בס"ק ג' שצריך לומר "חילקן", מפני שגם אם מבשלים אותם אם הם נשארו שלימים, מברכים עליהם ברכה ראשונה "האדמה".

כף החיים

לגבי מה שפסק מרן להלכה שאם מערבבים עם הקמח דבש בכמות גדולה יותר מהקמח, או מערבבים ממינים אחרים כמות גדולה יותר מהקמח, מברכים על זה בתחילה בורא מיני מזונות ולבסוף על המחיה, כתב בספר כף החיים בסימן רח' בס"ק ח' וט' שיש הבדל בין תערובת חמישה מיני דגן עם דברים אחרים, לבין סתם תערובות של מיני מאכלים. וכן הדגיש שכדי לברך על התערובת בורא מיני מזונות, צריך שיהיה בה כמות קמח כזו שבאכילה מאותה תערובת, אוכלים כזית דגן בתוך כדי אכילת פרס: **"...כאן בחמישה מינים שהם חשובים ביותר, לא אזלינן בתר רובא, רק כל שנותנים אותם למאכל, מה שאין כן בשאר דברים, אזלינן בתר הרוב...וכגון שאיכא כזית דגן בתוך כדי אכילת פרס, וגם אכל פרס, כדי שיהא במה שאכל כזית דגן..."**

ילקוט יוסף

לגבי תערובת קמח מחמישה מיני דגן עם דברים אחרים כתב בספר ילקוט יוסף בסימן רח' סעיף טז' כמו בכף החיים שלעיל, אך לגבי עוגה שמקמח שנילושה עם דבש וכדומה, אף אם אכל כזית ממנה מברך על המחיה.

"אם עירב בקמח הרבה דבש בשיעור יותר מהקמח, עם מינים אחרים, אם יש בתערובת כזית דגן בכדי אכילת פרס, וגם אכל כשיעור כדי אכילת פרס, ואוכל כל כך מן התערובת עד שמשער בעצמו שבודאי אוכל כזית דגן, מברך "בורא מיני מזונות" ומעין שלש.

אבל אם לא היה בתערובת כזית דגן בכדי אכילת פרס, אינו מברך ברכה אחרונה כלל, דספק ברכות להקל. ועוגה שרובה מקמח, ונילושה עם דבש וסוכר וכדומה, אף אם אכל כזית מהעוגה בלבד, הסוכר והדבש שבקמח מצטרפים לשיעור כזית לברכה מעין שלש. (כיון שנילושו יחד עם הקמח ונבלעו בו). אבל הקרם או המילוי של אגוזים וכדו' שבתוך העוגה, אינם מצטרפים לשיעור כזית".

סיכום

ברכה מעין שלוש היא ברכה אחרונה אחרי אכילת כזית בתוך כדי אכילת פרס מחמשת מיני הפירות שהשתבחה בהם ארץ ישראל והם: גפן ותאנה ורימון וזית ותמר. ואחרי אכילת כזית בתוך כדי אכילת פרס ממאכלים העשויים מחמישה מיני דגן שהברכה הראשונה שלהם היא בורא מיני מזונות. וכן אחרי שתיית רביעית יין או מיץ ענבים שברכתם הראשונה בורא פרי הגפן למנהג האשכנזים בתוך כדי אכילת פרס, ולדעת הספרדים בתוך כדי שתיית רביעית (שזה בכרך כארבעים שניות).

שם ומשפחה

עונשם של המרגלים והעם

לפי בקשת העם, שלח משה רבנו שנים עשר מרגלים, לתור את ארץ ישראל. בשובם, עשרה מהם הוציאו דיבה רעה על הארץ, וסיפרו לכל עדת ישראל דברים רעים על ארץ ישראל. כששמעו זאת אנשי העדה, נתנו קולם בבכי, והחלו להתלונן וביקשו לשוב למצרים.

אותו לילה היה ליל ט' באב, וכשראה ה' שכל ישראל בוכים, אמר להם: "אתם בוכים לחינם, מידה כנגד מידה אקבע לכם את הלילה הזה לבכיה לדורות." ואכן לצערנו הרב על פי גזירת ה' שני בתי המקדש הראשון והשני נחרבו בט' באב, וכולנו בוכים ומצטערים בכל שנה בלילה זה.

יהושע בן נון וכלב בן יפונה ניסו לשכנע את העם שהארץ טובה מאוד ואמרו להם: דעו, שכל מה שאמרו לכם המרגלים, זה דברי שקר וכזב. גם אנחנו היינו בארץ וראינו שהיא טובה מאוד, והאוויר שבה טוב הוא. ואם אתם חוששים מהאנשים, שבה, כלפי ה' הם לא נחשבים כלל וה' ילחם לנו ויוריש לנו את הארץ. העם לא שמע להם ולכן גזר ה' שעשר המרגלים, ימותו מיתה קשה ורק יהושע וכלב והבנים, מתחת לגיל עשרים שנה יכנסו לארץ, השאר ימותו במשך ארבעים שנה במדבר.

מעשה צלפחד ומצוות ציצית

בשבת השניה, שהיו ישראל במדבר, ראו אנשים את צלפחד בן חפר, משבט יוסף, מקושש עצים (כורת עצים). אמרו לו האנשים: "ה' ציוה עלינו לשמור את השבת, ומה שאתה עושה, אסור לעשות בשבת."

אולם צלפחד לא שמע להם והמשיך לקושש עצים. צלפחד לא היה רשע, להיפך, צלפחד ראה שישראל מתעצלים בקיום מצוות השבת ומזלזלים בה מאוד, רצה שיראו, שמי שעובר עבירה בשבת נענש על כך והסכים אפילו למות ובלבד שילמדו ישראל את חשיבות השבת. הלך וקושש עצים ביום השבת, כדי שיראו אותו ויהרגוהו וכל ישראל יראו מה ענשו של מי שמחלל שבת.

האנשים שמצאו אותו, וראוהו במעשהו, סיפרו למשה ולאהרון, והם שמו את צלפחד בבית האסורים. אמר ה' למשה רבינו: מות יומת האיש, כל העדה תסקול אותו למוות באבנים מחוץ למחנה." לאחר מעשה צלפחד, אמר ה' למשה רבנו: "אתן לישראל מצווה שעל ידה יזכרו תמיד שצריך לקיים את המצוות ולא יחטאו. מצווה זו היא מצוות ציצית. יהודי הלובש ציצית, כשהוא רואה אותה יזכר בה' ואת מצוותיו וכך ימנע מלחטוא".

שאלות מהפרשה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. את שמו של מי שינה משה לפני שיצאו לתור את ארץ ישראל?

א. את שמו של כלב בן יפונה. ב. את שמו של יהושע בן נון.
ג. את שמו של שפט בן חורי. ד. משה לא שינה שם לאף אחד.

2. כיצד הגיב העם, לשמע דברי הדיבה שהוציאו המרגלים על הארץ?

א. ביקשו להעניש אותם. ב. ביקשו לשלוח מרגלים אחרים.
ג. ביקשו לחזור למצרים. ד. ביקשו להישאר במדבר ולא להיכנס לארץ.

3. כמה כנפות (פינות) צריך להיות לבגד כדי שיהיה חייב בציצית?

א. כנף אחת. ב. שתי כנפות. ג. שבע כנפות. ד. ארבע כנפות.

4. כיצד הגיב משה על הניסיונות של ישראל להילחם על ארץ ישראל?

א. שמח שהתחרטו ורצו להיכנס לארץ. ב. ביקש מיהושע שיעזור להם.
ג. ביקש שלא יעשו זאת מפני שה' לא איתם. ד. ביקש מה' שיעזור להם.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

5. "ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים" למה הכוונה "חיו"?

א. נשארו בחיים. ב. לקחו את החלק של המרגלים בארץ.
ג. המרגלים רצו להורגם וה' הצילם. ד. אף תשובה לא **נכונה**.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

6. ממתי התחייבו בני ישראל במצוות חלה?

א. משנכנסו לארץ ויאכלו מתבואתה. ב. משנכנסו לארץ וירשו אותה.
ג. כבר במדבר התחייבו במצווה זו. ד. אף תשובה לא נכונה.

7. "תִּשָּׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם..." מי הם "כל העדה"?

א. אנשי הסנהדרין. ב. כל עם ישראל לא כולל הנשים.
ג. כל המרגלים, חוץ מכלב ויהושע. ד. כל הערב רב.

8. על המקושש נאמר "...כִּי לֹא פֹרַשׁ מַה יֵּעָשֶׂה לוֹ" (טו') מה לא ידעו?

א. מה דינו, היות וחילל שבת לשם שמים. ב. מה דינו היות ולא התרו בו.
ג. באיזו מיתה להמיתו. ד. האם מחלל שבת חייב בעונש ואיזה עונש.

שאלה עפ"י בעל הטורים - כיתות ד' עד ח'

9. "...כֻּלָּם אֲנָשִׁים רָאשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה" (יג') כאיזה שרים שמשו?

א. שרי עשרות. ב. הם לא שימשו כשרים אלא כנשיאים.
ג. שרי חמישים. ד. חלקם היו שרי מאות וחלקם שרי אלפים.

שאלה עפ"י פירוש בעל הטורים - כיתות ה' עד ח'

10. "שלח לך אנשים" (יג') מה איפיין את האנשים שנשלחו לרגל את הארץ?

א. היו חכמים ועשירים. ב. היו חכמים ונבונים.
ג. היו צדיקים וגומלי חסדים. ד. היו חכמים וצדיקים.

התשובות הנכונות לפרשת נשא:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9 - א' 10- א'

(בחוקותי תשעה') (שיעור 541)

לימוד פורה ומהנה

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, דוד ושלמה, אליהו ואלישע הוא יברך וישמור וינצור וירומם וינשא את **אברהם ובת שבע סהר וכל משפחתם** הי"ו - מלך מלכי המלכים ברחמיו ישמרם ויחיהם ומכל צרה ונזק יצילם, ויאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים, בכל אשר יפנו ישכילו וכל אשר יעשו יצליחו ויתקיים בהם מקרא שכתוב: **"ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש...ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך"** וכן: **"יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום".**